

Виховний простір як чинник впливу на розвиток молоді

Н.С.ПРОХОРЕНКО

Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна

Виховний простір є багатомірним і багаторівневим утворенням, якому притаманні компактність (сила виховного впливу) і простір (розміри).

Виховний простір вважається хронотопним [від гр. *chronicos* – час, *topos* – місце] середовищем спільного буття, перетвореним усіма соціокультурними структурами, що задіяні у виховному процесі у відповідний час на певній території, у чинник інтегрованого впливу на процес формування і розвиток особистості з метою забезпечення відчуття психологічного комфорту і сприятливих умов для самовизначення, саморозвитку і самореалізації. Виховний простір забезпечує більш високий ступінь координування взаємодії людини з соціокультурним і природним оточенням.

Як зазначають дослідники (В.А.Караковський, Л.І.Новікова, Н.Л.Селіванова, О.І.Соколова), перетворення певного середовища у виховний простір не тільки підвищує його виховний потенціал, але і створює можливість більш ефективно керувати ним.

Основним соціальним інститутом, який здійснює організацію і керівництво вихованням молоді, є держава. У процесі демократизації суспільного життя виховання молоді людини як особистості, яка характеризується високими моральними якостями, суспільною активністю, високою культурою праці й поведінки, є одним з провідних напрямків державної молодіжної політики.

Інтегруючими чинниками у вирішенні стратегічних завдань виховання молоді на загальнодержавному рівні є єдина територія, державна мова, правовий простір, національна культура, наука і освіта, які у своїй сукупності утворюють єдиний виховний простір як об'єктивну умову її соціалізації.

Об'єктивність умов соціалізації не означає її стихійності і некерованості. Навпаки, в сучасних умовах саме ті суспільні відносини визначають характер соціальних змін, які свідомо розвиваються і є фундаментом науково обгрунтованого регулювання соціального розвитку молоді. При цьому йдеться не про маніпуляцію свідомістю, волонтаристський вплив на її долю, а створення необхідних умов соціалізації, які, в свою чергу, забезпечують умови для самореалізації, самоутвердження молоді людини .

У єдиному виховному просторі цілеспрямований педагогічний вплив на соціальне становлення і розвиток молоді здійснюється безпо-

середньо за допомогою існуючої системи соціальних інститутів, функціональне призначення яких полягає у постановці і реалізації як стратегічних державних цілей, так і ситуативних завдань, що виникають в умовах повсякденного життя.

Зміст взаємодії тих чи інших закладів освіти в найближчому соціумі визначається видом, характером, напрямком діяльності, яка є провідним чинником установа не тільки зовнішніх взаємовідносин, але й відповідає внутрішнім потребам розвитку виховної системи.

Отже, якщо розглядати сутність виховання як управління процесом розвитку особистості, яким передбачається створення умов, необхідних для максимального розвитку потенційних можливостей кожного суб'єкта цього процесу, то організація взаємодії соціальних інститутів середовища, визначення її мети, змісту, показників результативності є найважливішими аспектами цього управління.

Відправним у необхідності створення виховних систем і єдиного виховного простору є сформульоване в теорії виховання положення про те, що людина – це продукт об'єктивних умов життя й виховання, тобто про існування найбільш узагальнених чинників її соціального становлення й розвитку. Виходячи з цього положення, чинники формування людини включають як процеси, що соціально контролюються (виховання, освіта), отже, здійснюються згідно з поставленою метою і визначеною програмою, так і стихійні, непередбачувані, спонтанні впливи на неї.